

Državni svetnik
Franc Kangler

PREDLOG

Številka: 611-01-1/2020/2
Ljubljana, 3. 2. 2020

Gospod
Alojz Kovšča
Predsednik
Državnega sveta Republike Slovenije

Na podlagi 68. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) vlagam:

- **Pobudo za sprejem Predloga zakona o spremembi Zakona o knjižničarstvu**

Franc Kangler, l.r.

Priloga:

- Predlog zakona

PREDLOG ZAKONA O SPREMEMBI ZAKONA O KNJIŽNIČARSTVU

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM ZAKONA

Državni zbor Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Državni zbor) je na 9. redni seji, 24. 10. 2001, sprejel Zakon o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 – ZUJIK in 92/15; v nadaljnjem besedilu: ZKnj-1), v katerem je med drugim določil naloge knjižničnega informacijskega servisa v nacionalnem vzajemnem bibliografskem sistemu COBISS.SI. Zakon v 45. členu določa, da naloge knjižničnega informacijskega servisa izvaja javni zavod, lahko pa te naloge opravlja tudi druga pravna oseba na podlagi koncesije, ki jo podeli pristojno ministrstvo. V 67. členu zakon določa, da izvajanje nalog knjižničnega informacijskega servisa opravlja Institut informacijskih znanosti, Maribor (v nadaljnjem besedilu: IZUM), ki je te naloge opravljal že predhodno.

IZUM je javni zavod, ki ga je ustanovila Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Vlada) s Sklepom o ustanovitvi Instituta informacijskih znanosti (Uradni list RS, št. 71/02 in 51/16; v nadaljnjem besedilu: Sklep), kot informacijski servis slovenske znanosti, kulture in izobraževanja. V državi, skupaj z drugimi nosilci informacijskih dejavnosti, zagotavlja vključenost Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Slovenija) v tokove informatizacije sodobnega sveta.¹ Od IZUM-a je v regiji odvisnih prek 1.320 knjižnic, več kot 5.500 knjižničarjev in prek 700.000 končnih uporabnikov, s tem pa je Slovenija po zaslugi IZUM-a ena redkih držav, ki ima vse vrste knjižnic povezane v enoten knjižnični informacijski sistem, in edina država na svetu, ki ima nacionalni informacijski sistem o raziskovalni dejavnosti (SICRIS²) neposredno povezan z nacionalnim knjižničnim informacijskim sistemom (COBISS.SI³). Poleg tega je Slovenija država z najbolj urejenim sistemom vodenja bibliografij raziskovalcev v okviru knjižničnega informacijskega sistema in edina, ki ima nacionalno bibliografijo raziskovalcev neposredno povezano s svetovnimi bazami podatkov Web of Science.⁴ IZUM je torej eden ključnih nacionalnih dejavnikov na področju informacijske infrastrukture znanosti, izobraževanja in kulture.⁵

ZKnj-1 v 46. členu IZUM-u določa 9-člansko sestavo organa upravljanja pri čemer se število članov lahko poveča skladno z obsegom dejavnosti in vrsto uporabnikov v kolikor bi javni zavod opravljal tudi druge dejavnosti kot javno službo. Ob tem ZKnj-1 določa, da se naloge,

¹ Več o Institutu informacijskih znanosti, Maribor, dosegljivo na URL: https://www.izum.si/o_izumu.htm (28.1.2020).

² SICRIS razvijata in vzdržujeta IZUM in Agencija za raziskovalno dejavnost republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ARRS).

³ COBISS.SI je nepogrešljiva informacijska podlaga za vrednotenje raziskovalne uspešnosti slovenskih raziskovalcev v okviru ARRS-a in za habilitacijske postopke v visokem šolstvu ter nepogrešljiva informacijska podlaga tudi za izplačevanje knjižničnega nadomestila avtorjem objavljenih del v okviru Javne agencije za knjigo.

⁴ Web of Science je sistem, ki omogoča dostop do multidisciplinarnih bibliografskih baz podatkov z indeksi citiranosti: Science Citation Index Expanded® (SCI-EXPANDED), Social Sciences Citation Index® (SSCI) in Arts & Humanities Citation Index® (A&HCI). Vključuje podatke iz več kot 12.000 najbolj prestižnih in vplivnih znanstvenih revij na svetu za obdobje od leta 1900 dalje.

⁵ Letno poročilo o delu IZUM-a za leto 2018, dosegljivo na URL: <https://www.izum.si/doc/letno-porocilo-2018.pdf> (28.1.2020).

sestava in delovanje organov upravljanja podrobneje določijo v ustanovitvenem aktu javnega zavoda (četrti odstavek 46. člena ZKnj-1). Vlada je na podlagi te določbe 30. 7. 2002 sprejela Sklep o ustanovitvi Instituta informacijskih znanosti (Uradni list RS, št. 71/2002 z dne 8. 8. 2002), v katerem je podrobneje določila naloge upravljanja⁶ in število članov upravnega odbora, s čimer je IZUM dobil 11-članski upravni odbor. Z Zakonom o raziskovalni in razvojni dejavnosti (Uradni list RS, št. 22/06 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 112/07, 9/11, 57/12 – ZPOP-1A, 21/18 – ZNOrg in 9/19; v nadaljnjem besedilu: ZRRD) je IZUM pridobil status javnega infrastrukturnega zavoda, ki izvaja infrastrukturno dejavnost kot podporo raziskovalni dejavnosti. V 33. členu ZRRD določa, da javni zavod upravlja upravni odbor, v katerem so ustanoviteljice, predstavniki zaposlenih in predstavniki uporabnikov oziroma zainteresirane javnosti, da upravni odbor sestavlja od 5 do 9 članov in da nobena od treh strani ne sme imeti večine (drugi odstavek 33. člena ZRRD). S tem naj bi se dosledno spoštovano načelo tripartitnosti. Iz slednjega je razvidno, da sta si tako ZKnj-1 kot ZRRD glede sestave organov upravljanja primerljiva. ZKnj-1 v 46. členu določa točno 9 članov, pa ZRRD v 33. členu ponuja možnost izbire, in sicer med 5 in 9 članov.

Med Slovenijo in Organizacijo Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (v nadaljnjem besedilu: UNESCO⁷) je bil 18. 9. 2012 sklenjen Sporazum o preoblikovanju in delovanju IZUM – regionalnega centra za knjižnične informacijske sisteme in informacijske sisteme o raziskovalni dejavnosti v Unescov center II. kategorije (v nadaljnjem besedilu: Sporazum). Novonastali Unescov Center (v nadaljnjem besedilu: Center) na podlagi dosedanjih izkušenj sodeluje z mrežo nacionalnih knjižnic ter z univerzami v regiji, kar je

⁶ Sklep o ustanovitvi Instituta informacijskih znanosti v 3. členu določa naloge IZUMA in sicer gre za naloge:

- koordinacije razvoja in delovanja vzajemnega bibliografskega sistema in njegovih servisov, s svojega delovnega področja,
- koordinacije razvoja in uporabe standardov računalniške podpore za potrebe vzajemnega bibliografskega sistema in njegovih servisov,
- razvoja in vzdrževanja programske opreme za potrebe vzajemnega bibliografskega sistema in njegovih servisov,
- ugotavljanja usposobljenosti strokovnih delavcev knjižnic za sodelovanje v vzajemni katalogizaciji v sodelovanju z nacionalno knjižnico,
- načrtovanja in vzdrževanja skupnih računalniških in komunikacijskih zmogljivosti za delovanje sistema,
- organizacije ponudbe podatkovnih zbirk na elektronskih nosilcih z neposrednim dostopom v dogovoru z njihovimi proizvajalci,
- organizacije strokovnega izobraževanja in svetovanja na področju dejavnosti, ki jih opravlja za nacionalni vzajemni bibliografski sistem,
- priprave strokovnih podlag s svojega delovnega področja za delo Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost,
- razvoja, organiziranja in vzdrževanja informacijskega sistema za spremljanje raziskovalne dejavnosti v Sloveniji,
- sodelovanja v javnih programih razvoja Slovenije kot informacijske družbe,
- inženiringa pri razvoju in vzdrževanju računalniške in komunikacijske infrastrukture v izobraževalnih, raziskovalnih in kulturnih organizacijah in
- druge naloge na podlagi sprejetih dolgoročnih usmeritev razvoja in letnih programov dejavnosti.

⁷ Unesco ima pomembno vlogo na področju knjižničarstva in med njegove prioritete sodi tudi modernizacija knjižnic na podlagi novih tehnologij in organizacijskih konceptov. To je še posebej razvidno iz njegove Konvencije o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov, katere podpisnici sta tudi Republika Slovenija in Evropska komisija. Glej Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov (Uradni list RS, št. 129/06).

pomembno okrepilo multikulturno sodelovanje in pretok informacij o intelektualni produkciji v regiji. Poleg že omenjenih vlog knjižnični informacijski servis v nacionalnem vzajemnem bibliografskem sistemu COBISS.SI po ZKnj-1 in informacijski servis raziskovalne dejavnosti, ki zagotavlja informacijsko podporo raziskovalni dejavnosti (vključno z razvojem in vzdrževanjem sistema SICRIS po ZRRD) je Sporazum IZUM-u določil vlogo regionalnega centra za knjižnične informacijske sisteme in informacijske sisteme o raziskovalni dejavnosti v mreži COBISS.Net. Med drugim je Sporazum IZUM-u določil 5-člansko sestavo upravnega odbora⁸ z obveznim zastopstvom predstavnika UNESCO in predstavnika Sveta COBISS.Net, vendar pa Sporazum s strani Državnega Zbora ni bil ratificiran, zato pravno ne zavezuje in se tako še naprej uporabljata ZKnj-1 in ZRRD.

Sestavo organa upravljanja IZUM-a torej določata dva zakona, ZKnj-1, pri katerem ni prišlo do sprememb na področju sestave organa odločanja in ZRRD. Skozi svoj obstoj delovanja je imel 5-članski upravni odbor, ki se je kasneje preoblikoval oziroma povečal na 11 članov, nato pa se je s Sklepom o spremembah in dopolnitvah Sklepa o ustanovitvi Instituta informacijskih znanosti⁹ naposled ustalil pri 9-članskem upravnem odboru. Sestava upravnega odbora je problematična z vidika imenovanih predstavnikov (upravni odbor sestavljajo trije predstavniki različnih ministrstev, pet predstavnikov uporabnikov, in en predstavnik zaposlenih), saj ni dosledno upoštevano načelo tripartitnosti.

Dejavnost in naloge IZUM-a niso primerljive z dejavnostjo katerega koli drugega javnega zavoda v Sloveniji, zato je ki določa sestavo organa upravljanja IZUM-a, in s tem omogočiti Vladi, da v ustanovitvenem aktu določi pogoje in način sestave upravnega odbora tako, da bo načelo tripartitnosti spoštovano.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

Cilj Zakona o spremembi Zakona o knjižničarstvu je odpraviti neskladja oziroma ugotovljene pomanjkljivosti med ZKnj-1 in ostalimi predpisi, zagotoviti uravnoteženo sestavo organa upravljanja IZUM-a, v skladu z načelom tripartitnosti tako, da bodo v organu upravljanja zastopani enakopravno vsi predstavniki.

2.2 Načela

Predlog Zakona o spremembi zakona o knjižničarstvu zasleduje načelo participacije, po katerem so do upravljanja organa enakomerno upravičeni vsi člani. Nepravilna oziroma neuravnotežena sestava organa upravljanja lahko privede do zlorab položaja, s čimer bi lahko bil »narušen« tudi sistem nadzora in upravljanja IZUM-a.

2.2 Poglavitne rešitve

Poglavitna rešitev predloga Zakona o spremembi zakona o knjižničarstvu je črtanje 46. člena ZKnj-1 oziroma odprava zakonske ovire za sestavo organa upravljanja IZUM-a, ki bi bila skladna s specifičnostjo njegovih dejavnosti in razvojnimi usmeritvami ter tako omogočiti učinkovitejšo in enakopravnejšo sestavo. Predlog zakona v prehodnih določbah

⁸ 7. člen Sporazuma med Republiko Slovenijo in UNESCO-m, dosegljiv na URL: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/official_documents/agreement_unesco_slovenia_izum_en.pdf (29.1 2020).

⁹ Uradni list RS, št. 51/2016.

Vladi nalaga rok, v katerem mora Sklep o ustanovitvi Instituta informacijskih znanosti prilagoditi novi zakonski ureditvi oziroma konkretnije, 33. členu ZRRD.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Sprejem predloga zakona nima dodatnih finančnih posledic za državni proračun in za druga javna sredstva.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Za izvajanje zakona ni treba zagotoviti dodatnih sredstev iz proračuna Republike Slovenije.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

5.1 Prilagojenost pravu evropske unije

Predlagane rešitve niso predmet urejanja v pravu Evropske unije (EU).

5.2 Avstrija

Primerljivega javnega zavoda IZUM-u Avstrija ne pozna. Avstrijski raziskovalni center (v nadaljnjem besedilu: ARC), katerega večinska lastnica je Republika Avstrija, pozna nadzorni odbor v katerem je šest predstavnikov zaposlenih, trije predstavniki ministrstev, en predstavnik Zveze avstrijskih podjetij, trije predstavniki velikih podjetij, en predstavnik avstrijske zbornice delojemalcev in en predstavnik avstrijskega društva za tehnološko politiko.

5.3. Romunija

Romunski Nacionalni inštitut za raziskave in razvoj (v nadaljnjem besedilu: INCD) ima podobno sestavo upravnega odbora, kot slovenski IZUM. Število članov se giblje med 7 in 9, pri čemer ni predpisana liha sestava upravnega odbora. Odbor praviloma sestavljajo generalni direktor inštituta, ki je obenem tudi predsednik upravnega odbora, predsednik znanstvenega sveta inštituta, en predstavnik državne oblasti, en predstavnik javne uprave, en predstavnik ministrstva za finance, en predstavnik ministrstva za delo in socialno varnost in eden do trije neodvisni strokovnjaki, ki jih imenuje pristojno ministrstvo. Naloge upravnega odbora so oblikovanje strategij inštituta, predložitev sprememb in nalog inštituta ter monitoring meril delovanja.

5.4. Nizozemska

Na Nizozemskem je bila 1992 ustanovljena PICA, ki je bila po svoji funkciji primerljiva s slovenskim IZUM-om, vendar pa kasneje ni zmoгла sama slediti razvojnim izzivom na področju knjižničarstva in se je združila s neprofitno globalno knjižnično kooperativo OCLC, ki vodi svetovni katalog WorldCat in danes knjižnicam na Nizozemske zagotavlja potrebno informacijsko infrastrukturo. OCLC ima 15-članski skrbniški odbor. IZUM in OCLC sta leta 2011 podpisala pismo o nameri strateškega partnerstva pri zadovoljevanju potreb knjižnic v Sloveniji in v drugih državah mreže COBISS.Net, a so bila nadaljnja pogajanja o tem kasneje prekinjena.

6. DRUGE POSLEDICE, KI JIH BO IMELO SPREJETJE ZAKONA

Sprejem zakona ne bo imel drugih posledic.

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 – ZUJIK in 92/15) se 46. člen črta.

PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

2. člen

Vlada Republike Slovenije v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona Sklep o ustanovitvi Instituta informacijskih znanosti (Uradni list RS, št. 71/02 in 51/16) uskladi s 33. členom Zakona o raziskovalni in razvojni dejavnosti (Uradni list RS, št. 22/06 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 112/07, 9/11, 57/12 – ZPOP-1A, 21/18 – ZNOrg in 9/19).

3. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV ČLENOV

K 1. členu

S predlagano spremembo se odpravlja neskladnost med 46. členom ZKnj-1 33. členom ZRRD. Sporazum v 7. členu sicer določa povsem drugačno ureditev kot je določena v navedenih zakonih, vendar Sporazum, podpisan med Vlado in UNESCO-m ni bil ratificiran v Državnem zboru, kar pomeni, da ureditev v nacionalni zakonodaji prevlada nad ureditvijo v Sporazumu. Vlada naj uredi prvi in tretji odstavek 46. člena ZKnj-1 tako, da na novo določi sestavo organa upravljanja IZUM-a in njegovo povečanje ob morebitnih dodatnih dejavnostih v ustanovitvenem aktu IZUM-a, drugi in četrti odstavek 46. ZKnj-1 pa naj se vsebinsko ohranita v dosedanji obliki.

K 2. členu

Člen Vladi določa rok za uskladitev Sklepa o ustanovitvi Instituta informacijskih znanosti, ki ureja sestavo organa upravljanja, z ureditvijo v 33. členu ZRRD. Na ta način bo imel upravni odbor IZUM-a tripartitno sestavo in bo določen le na podlagi 33. člena ZRRD in Sklepa. V prihodnje bo sicer treba razrešiti tudi veljavnost oziroma uporabo 7. člena Sporazuma med Slovenijo in UNESCO-m.

K 3. členu

Člen določa začetek veljavnosti in uporabe predlaganega zakona.

IV. BESEDILO ČLENA, KI SE ČRTA

46. člen

(organ upravljanja knjižničnega informacijskega servisa)

Knjižnični informacijski servis, ki je javni zavod, ima organ upravljanja, ki je sestavljen iz devetih članov, ki jih imenuje in razrešuje Vlada Republike Slovenije. Od tega imenuje:

- dva na predlog za knjižnice pristojnih ministrstev,
- enega na predlog univerz,
- enega na predlog nacionalne knjižnice,
- enega na predlog splošnih knjižnic,
- enega na predlog šolskih knjižnic,
- enega na predlog specialnih knjižnic,
- enega na predlog ministrstva, pristojnega za informacijsko družbo,
- enega na predlog zaposlenih.

Mandat članov organa upravljanja knjižničnega informacijskega servisa traja štiri leta.

Če javni zavod opravlja tudi druge dejavnosti kot javno službo, se število članov poveča skladno z obsegom teh dejavnosti in vrsto uporabnikov.

Podrobnejše določbe o nalogah, sestavi in delovanju organa upravljanja določi ustanovitveni akt javnega zavoda, ki izvaja naloge knjižničnega informacijskega servisa.